

אמר ליה: התם בסודר — מיהזי יותר כי אולודי חיורא, כי מקפידים עליו יותר מאשר בכתונת, לפי שלובשים אותו על הראש ונראה.

הכא בכתונת — לא מיהזי כאולודי חיורא⁽¹²⁸⁾.

אמר רב חסדא: האי כיתניתא, משלפו קמ-ב לדידה מקניא — שרי. [כתונת זו, מותר לשלוף אותה מהקנה] שהיא תלויה עליו כשוטחים אותה כדי ליבשה⁽¹²⁹⁾, ואף שהקנה הוא מוקצה, אין איסור לטלטל דבר המותר כשעל ידי כך יזוז המוקצה⁽¹³⁰⁾.

כי נפק רב אחא ואתא, אמר ליה רב נחמן שהוליתו אל רב ספרא: מאי בעא מר מיניה? אמר ליה: בעי מיניה: מהו לכסכומי כיתניתא בשבתא? ואמר לי: שפיר דמי.

אמר ליה רב נחמן לרב אחא: ותבעי ליה למר מהו לשפשף סודרא?

אמר ליה רב אחא: סודרא — לא קא מיבעיא לי, כיון דבעי מהו דינו מרב חונא, ופשיט לי שאסור.

אמר ליה רב נחמן: ותפשיט ליה למר מסודרא שגם כתונת אסור לשפשפה?

כלי כנהוג. עיין שם בשער הציון.

128. בארנו את הגמרא לפי רש"י, ולפי פירושו ההלכה היוצאת מהגמרא היא שמותר לכסכס כתונת ואסור לכסכס סודר, וכן פסק הרמב"ם [פכ"ב מהלכות שבת הי"ז].

הראב"ד השיג עליו, וכתב שהרי"ף פסק שמותר לכסכס סודר.

וכתב המגיד משנה, שהראב"ד פירש כהרמב"ן, ולפי פירושו יוצא מהגמרא שבין כתונת ובין סודר מותר לכסכס.

הרמב"ן מפרש, שרב חונא פשט להתיר בסודר, ועדיין הסתפק רב אחא שמא דין הכתונת חמור יותר, כי את הכתונת מתכוונים ללבן, ופשט לו רב ספרא להתיר גם בכתונת.

129. כתב המשנה ברורה [ש"ח, ס"ק ס"ג] שמדובר כאן בכגד שנתייבש קצת מבעור יום, שכן אם היה רטוב ממש בבין השמשות, מתוך שהוקצה לבין השמשות, כי אסור לטלטל בגד רטוב בשבת, הוקצה לכל היום.

הגאון ר' שלמה זלמן אוירבך. [מנחת שלמה, ח"א ס"י הערה 4] תמה על כך, והרי

בגד רטוב אינו אסור בטלטול משום מוקצה, אלא מחשש שמא יבוא לסוחטו, ומצינו לו היתר בטלטול על ידי שני בני אדם, וכיון שכן אין הוא נעשה למוקצה כלל, ויהיה מותר לטלטלו אחרי שהתייבש בכל אופן.

130. בפרק זה [לקמן קמ"א א] ובעוד מקומות דנה הגמרא בטלטול מן הצד, דהיינו טלטול מוקצה באמצעות דבר המותר בטלטול.

התוספות בפרק כירה [מ"ד א', ד"ה דכ"ע] כתבו, שטלטול מן הצד המותר לפי ההלכה הוא, כאשר הטלטול נעשה לצורך הדבר המותר, וכן נפסק בשלחן ערוך [סימן שי"א, ס"ח].

התוספת שבת [ש"ח, ס"ק נ] אומר, שמותר לשלוף את הבגד אף שעל ידי כן מטלטל גם את הקנה, מפני שהוא טלטול מן הצד לצורך דבר המותר.

והקשה עליו הלבושי שרד [ש"ח, ס"טז] מהדין שמקורו בסוף פרק זה [קמ"א ב] ונפסק להלכה בשו"ע [ש"ח ס"ד] שמותר לשמוט מנעל מהדפוס שלו, כיון שהדפוס הוא כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטלו לצורך מקומו, ומשמע שאילו היה הדפוס מוקצה גמור, היה

דבשרא [חבל שתלוי עליו בשר] חי מליח ליבשו — שר לטלטולי לפי שאין הבשר מוקצה כי הוא ראוי לאכילה כשהוא חי.

דכוורי [של דגים] אסיר, מפני שדגים חיים הם מוקצה כי אינם ראויים לאכילה⁽¹³⁴⁾.

אמר רב קטינא: העומד באמצע המטה שבעל ואשה דרכם לישן בה, הרי הוא בא לידי שרהור כאילו עומד בכריסה של אשה.

ודחינן: ולא מילתא היא.

ואמר רב חסדא: בר בי רב דזבין ירקא [תלמיד שקונה ירק] ארוך הנמכר באגודות, עצה טובה לו דלזבן אריכא [יקנה ירק ארוך ביותר] במחיר אגודה לא ארוכה כל כך, שהרי כישא כי כישא [כל האגודות שוין

אבל לשלוח את הקניא ממנה — אסור, לפי שקנה זה לא משמש לתלית בגדים באופן קבוע, אלא משתמשים בו פעם אחת⁽¹³¹⁾, ואחר כך משתמשים בו להסקה, והרי הוא מוקצה.

אמר רבא: ואם כלי קיואי [כלי אורגים] הוא ומשתמשים בו לתלות עליו את הכתונת מותר לשולפו לפי שהוא כלי, ואף שהוא כלי שמלאכתו לאיסור — מותר לטלטלו לצורך מקומו⁽¹³²⁾.

אמר רב חסדא: האי כישתא דירקא [אגודת ירק]: אי חזיא [אם היא ראויה] למאכל בהמה — שרי לטלטולי, כי לכך היא עומדת ולא להסקה⁽¹³³⁾. ואי לא — אסיר.

אמר רב חייא בר אשי אמר רב: האי תליא

אסור לשמוט המנעל.

ומסקנת הלבושי שרד, שהעיקר כהאליה רבה, כי מה שהתירו לשמוט את הבגד מהקנה זה רק באופן שלא מטלטל את הקנה כלל, וכן פסק המשנה ברורה [ש"ח, ס"ק ס"ד].

ויש לעיין, מדוע באמת אין להתיר כאן, משום טלטול מן הצד לצורך דבר המותר?

ויש להסביר, שכאשר שומט את הבגד מהקנה נחשב הדבר שעושה בקנה שימוש, ולא הותר טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, אלא, במקום שאין לו כל שימוש בדבר האסור, בשעה שרוצה לטלטל את הדבר המותר.

ועיין בספר אז נדברו ח"ו סימן כ"א.

131. כך כתב הר"ן וכן משמע מרש"י.

בהגהות יעבץ כתב, שרב חסדא סובר כרבה בפרק כל הכלים [קכ"ה ב] שלא מועיל יחוד לקנה, וצריך לעשות בו תיקון כדי להחשיבו לכלי.

132. הב"ח כתב, שנתחדש כאן שכלי זה אינו מוקצה מחמת חסרון כיס.

והתוספת שבת [ש"ח, ס"ק נ"ב] כתב, שנראה יותר כמו שכתב העולת שבת, שנתחדש כאן שאין אומרים שכיון שאפשר לקחת את החלוק מקנה האורגים, במקום לשלוח את הקנה, אין לנו להזדקק להיתר טלטול כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו.

133. המשנה בפרק מפנים [קכ"ו ב] אומרת "חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדים, אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותן, ואם לאו אין מטלטלין אותן".

ורב חסדא מוסיף כאן, שחבילת ירק שראויה למאכל בהמה, סתמה עומדת למאכל בהמה ואינה מוקצה.

134. רש"י מפרש, שהנידון העיקרי הוא דין הבשר והדגים ולא חבל התליה, והחילוק ביניהם הוא שבשר חי ראוי לאכילת אדם ודגים אינם

ברוחבן] כי יש חבל במידה מסוימת שאוגד אותן, ואורכא של הירק — ממילא הוא מרויח שאין האגודה פחות רחבה (135).

ואמר רב חסדא: בר בר רב דזבין אגודה של קניא [קנים] לזבין אריכא, טונא כי טונא [עובי המשא שוה בכל האגודות], ואורכא של האגודה ממילא.

ואמר רב חסדא: בר בר רב דלא נפישא ליה ריפתא [שאין לו הרבה לחם] לא ליכול ירקא, משום דגריר הירק את תאבון אכילת הלחם, ואין לו לאכול הרבה.

ואמר רב חסדא: אנא, לא בזמן עניותי אכלי ירקא, ולא בזמן עתירותי [עשירותי] אכלי ירקא.

בעניותי לא אכלתי משום דגריר. בעתירותי לא אכלתי משום דאמינא: היכא דעייל ירקא [במקום שנכנס ירק] עדיף דליעול בשרא

וכוורי.

ואמר רב חסדא: בר בר רב דלא נפישא ליה ריפתא — לא ליבצע בצויעי [לא יאכל מעט מעט] אלא יאכל כל מה שיש לו בבת אחת וישבע.

ואמר רב חסדא: בר בר רב דלא נפישא ליה ריפתא — לא ליבצע ויברך על הפת, ואחר הברכה יחלק למסובים.

מאי טעמא?

משום דלא עביד [שלא יעשה חלוקה] בעין יפה כיון שיש לו מחוסר באוכל.

ואמר רב חסדא: אנא, מעיקרא לפני שהתעשרתי, לא הואי בצענא עד דשראי ידי ככולי מנא, [לא הייתי בוצע עד שהייתי בודק את כל הכלי שנמצא בו הלחם], ואשכחי ביה [ומצאתי בו] כל צרכי.

ראויים.

לדעת התוספות [קל"ט ב', ד"ה תלא] אוכל לא מבושל שאינו ראוי לאדם וראוי לכלבים אינו מוקצה לפי רבי שמעון, ולפי זה אין ההלכה כרב לפי רש"י.

ולדעת בעל המאור [נ"ט ב', מדפי הרי"ף] אוכל אדם שאינו מבושל ואי אפשר לאוכלו אלא במוצאי שבת ואינו עומד לכלבים הוא מוקצה אף לרבי שמעון.

התוספות הקשו על רש"י, מדוע רב הזכיר בדבריו "תלא" ולא הזכיר דגים ובשר?

עוד הקשו התוספות, שבפרק מפנים מוכח, שדג מליח ראוי לאכילת אדם.

הריטב"א הביא בשם רש"י, שמדובר בבשר ובדג תפל. ולא כמו שכתוב בספרים שלנו ברש"י.

התוספות מפרשים בשם הערוך, שמדובר על ה"תלא" עצמו, תלא דבשרא אינו מאוס ותלא דכוורי הוא מאוס, והוא מוקצה מחמת מיאוס. לפי פירוש זה אין ההלכה כרב, כי ההלכה היא כרבי שמעון, שמוקצה מחמת מיאוס — מותר.

פירוש נוסף פירשו התוספות, שתליא דבשרא רגילים להשתמש בו באופן קבוע ולכן יש לו שם כלי, אבל תליא דכוורי אין רגילים להשתמש בו באופן קבוע ולרוב זורקים אותו ולכן אין לו שם כלי.

ועיין בחידושי ה"ן מה שכתב בדעת הרמב"ם.

135. החתם סופר מפרש את מאמרי רב חסדא שהם משל ומלמדים עניני מדות טובות.

חדשי השנה], ונא ערבא לכך.

ואמרינן: מאי [מהו לשון] כיתוניתא — כיתא נאה, ראויה היא להושיב את בעליה בכת נאה.

ואמר רב חסדא: בר בי רב לא ליתבי אציפתא חדתא [לא ישב על מחצלת חדשה של גמי], דמכליא מאניה [שהיא מבלה את הבגדים] על ידי הלחלוחית שלה.

ואמר רב חסדא: בר בי רב לא לישדר מאניה לאושפיוה לחווריה ליה [לא ישלח בגדיו לבעלת האכסניא שלו לכבס לו], דלאו אורח ארעא [שאין זה דרך ארץ], כי דלמא חזי ביה מידי, ואתי למגניא [שמא תראה בו דבר קרי ויבוא להתגנות].

אמר להו רב חסדא לבנתיה: תיהוי צניעתן אפי גברייכו [תהיו צנועות בפני בעליכן].

לא תיכלון נהמא באפי גברייכו [לא תאכלו לחם בפני בעליכן], כי לפעמים תאכלו הרבה ותתגנו בעיניו.

לא תיכלון ירקא בליליא [אל תאכלו ירק בלילה] מפני שהוא עושה ריח רע בפה.

לא תיכלון תמרי בליליא, ולא תשתון שיכרא בליליא, כי דברים אלו מביאים לידי הפחה.

ולא תיפנון היכא דמפני גברייכו שלא תתגנו.

ואמר רב חסדא: האי מאן דאפשר ליה למיכל נהמא דשערי, ואכל דחיטי, מי שיכול לאכול לחם שעורים ואוכל לחם חיטים] — קעבר משום כל תשחית, כי הוא אוכל לחם יקר ללא צורך.

ואמר רב פפא: האי מאן דאפשר למישתי שיכרא ושתי חמרא [מי שיכול לשתות שכר ושותה יין] — עובר משום בר תשחית ממן.

ודחינן: ולא מילתא היא, כי כל תשחית דגופא עדיף כי היין בריא מהשכר⁽¹³⁶⁾.

ואמר רב חסדא: בר בי רב דלית ליה משחא [שמן] לסוך ידיו אחר הסעודה כדי להעביר את הזוהמה — נימשי במיא דחריצי [ירחץ ידיו במי בורות קטנים], שמפני שהם עומדים במקום אחד הם מעלים ירוקת והם שומניים.

ואמר רב חסדא: בר בי רב דזבין אומצא [בשר] לזבין אונקא [צואר] דאית ביה תלתא מיני בישרא [שיש בו שלשה מינים של טעם בשר], בשר שמן ובשר כחוש וגיד הצואר.

ואמר רב חסדא: בר בי רב דזבין כיתוניתא — לזבן מדנהר אבא [שם מקום] ששם הפשתן טוב וניהוורה כל תלתין יומין [ויכבסנה כל שלשים יום], דמפטיא ליה תריסר ירחי שתא [ויתקיים לו שתים עשרה

דברי רב חסדא לגבי פת חיטים לא נדחו, ונראה שכך הביין המהרש"א בחידושי אגרות. ועיין רש"ש שדחה את דברי המהרש"א.

136. ניתן לפרש שדחיית הגמרא מתייחסת רק לדברי רב פפא, מאחר והיין טוב לגוף מהשכר, אבל עצם הדבר שיש באכילת מזון יקר משום "כל תשחית" לא נדחה, ולפי זה אפשר שגם

וכי קא קארי אבבא איניש [וכאשר איש קורא בשער הבית] לא תימרון [לא תשאלו אותן] "מני?" בלשון זכר, אלא תשאלו "מני?" בלשון נקבה, כדי שלא תתרגלו לדבר עם אנשים.

נקיש מרגניתא בחדא ידיה, וכוורא בחדא ידיה [כשבעליכן לוקח מרגלית בידו האחת וכוור בידו האחת], מרגניתא אחוי להו, וכוורא לא אחוי להו, עד דמיצטערן, וחדר אחוי להו. [את המרגלית תראו לו ואת הבור לא תראו, עד שיצטערו ואחר כך תראו להם] וזה משל.

שנינו במשנה: אין שולין את הכרשינין, אבל נותן לתוך הכברה.

ואמרינן: מתניתין דנותנים לתוך הכברה דלא כי האי תנא.

דתניא: רבי אליעזר בן יעקב אומר: אין משגיחין [משתמשים] בכברה כל עיקר. (137)

מתניתין:

גורפיין [מנקים מעפר] את האבוס מלפני שור הפטם שמפטמים אותו, ורוצים שיהיה אבוסו

נקי כדי שלא ימאס עליו האוכל. ומסלקין את התבן מלפניו לצדדין כשהוא רב, מפני שהוא עלול להתלכלך על ידי הרעי של השור, (138) דברי רבי דוסא.

וחכמים אוסרין. ובגמרא יתבאר מה הם אוסרים.

נוטלין שעורים ותבן שהיו נתונים למאכל מלפני בהמה זו, ונותנין אותן לפני בהמה זו, בשבת, ואין זו טרחה לחינם האסורה בשבת, לפי שאין בהמה קצה במאכל שניטל מחברתה.

גמרא:

איבעיא להו: האם רבנן ארישא בלבד פליגי, ואוסרים לגרוף את האבוס מפני שלפעמים האבוס הוא בקרקע, על ידי שעושים גדר נמוכה ונותנים שם מאכל בהמה, ויש לחשוש שמא ישכח ויבוא להשוות גומות בכוונה (139) כדי שלא יפלו השעורים לתוך הגומות.

או רק אסיפא פליגי, ואוסרים לסלק לצדדים את התבן, מפני שאותו תבן שהשור רומס

138. כך מפרש רש"י.

הריטב"א מביא פירוש בשם התוספות, ש"רע"י הוא שור שרועה בשדה, ולא מקפידים על מאכלו כמו שמקפידים לשור הפטם, וכונת המשנה שאין גורפים את האבוס אלא עבור שור הפטם, אבל עבור השור הנקרא "רע"י, מותר רק לסלק לצדדין את הפסולת, אבל אין לגרוף את האבוס עבורו.

139. כך פירש רש"י.

137. עיין בהערה 119 שלדעת רש"י המשנה שלנו סוברת כרבי שמעון שדבר שאינו מתכוין — מותר. לפי זה רבי אליעזר בן יעקב שחולק על המשנה סובר כרבי יהודה. ועיין שם שיש מפרשים שלא כרש"י, שדין המשנה אינו תלוי במחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון. וכתב הקרן אורה לפי דרך זו, שרבי אליעזר בן יעקב אוסר משום גזירה ולא משום שסובר כרבי יהודה.

תנא חדא: נוטלין מלפני בהמה שפיה יפה, ונותנין לפני בהמה שפיה רע.

ותניא אידך: נוטלין מלפני בהמה שפיה רע, ונותנין לפני בהמה שפיה יפה.

אמר אביי: שתי הברייתות אמרו דבר אחד בלשונות שונים, אידי ואידי [זו וזו] אומרות כי ליטול אוכל מקמי חמורא [מלפני חמור] שאינו מוציא רירים, וליתנו לקמי תורא — שקלינג, לפי שאין מאכל החמור מאוס לשור.

אבל ליטול אוכל מקמי תורא המוציא ריר ונהיה האוכל מאוס, וליתנו לקמי חמורא — לא שקלינג, כי הטרחה הזו היא טרחה שלא לצורך.

והא דקתני, "נוטל מלפני בהמה שפיה יפה" — בחמור, ונקרא כך משום דלית ליה רירי.

"ונותנין לפני בהמה שפיה רע" — בפרה, ונקראת כך משום דאית לה רירי.

קמא-א

והא דקתני "נוטלין מלפני בהמה שפיה רע", בחמור, הנקרא בברייתא זו כך, משום דלא דייק, שאינו מדקדק בטיב האוכל, ואכיל אפילו קוצים וברקנים.

אותו ברגליו, הוא נמאס ואינו ראוי לאכילת בהמה ואם כן הוא מוקצה.

או שמא אתרוייהו פליגי, ואוסרים את שני הדברים מהסיבות שהתבארו?

ופשטינן: תא שמע שחכמים חולקים על שתי ההלכות של רבי דוסא, דתניא בברייתא לאחר דברי רבי דוסא, וחכמים אומרים: אחד זה [גרירת האבוס] ואחד זה [תבן שלפני הבהמה], לא יסלקנו לצדדין.

אמר רב חסדא: מחלוקת רבי דוסא וחכמים היא באיבוס של קרקע, אבל באיבוס של כלי — דברי הכל מותר, כי אין בו חשש שמא ישווה גומות.

ומקשינן: ואיבוס של קרקע, מי איכא למאן דשרי? והא ודאי קא משוי גומות? (140)

והדרין ואמרין: אלא, אי איתמר הכי איתמר: אמר רב חסדא: מחלוקת באיבוס של כלי אם גזרו בו אטו איבוס של קרקע, אבל באיבוס של קרקע, דברי הכל אסור.

שנינו במשנה: ונוטלין מלפני בהמה זו, ונותנין לפני בהמה זו בשבת.

הגמרא מביאה שתי ברייתות שנראות כסותרות ומתרצת אותן.

140. ה"ח בהגהותיו על הר"ן כתב, שמקושית הגמרא כאן למד הר"ן לפרש שאיסור גרירת האיבוס הוא משום שיש כאן פסיק רישא שישוה גומות, שכן לפי רש"י ותוספות שפירשו שאיסור הגרפה הוא משום גזירה שמא ישוה גומות, לא מובנת קושית הגמרא "מי איכא למאן דשרי", כי הרי אפשר לומר שרבי דוסא סובר שאין לגזור גזירה כזו, אבל לפי דברי הר"ן מובנת

וכן פירשו התוספות (ד"ה אבל) שגם רבי שמעון, הסובר דבר שאינו מתכוין מותר, מודה באיסור גרירת האבוס, כי אין האיסור משום חשש שישוה גומות בלי להתכוין אלא שישכח וישוה גומות במתכוין..

אבל הר"ן פירש, שגרירת האבוס אסורה משום שזהו "פסיק רישא" שישוה גומות. ועיין בהערה הבאה.